

Nepodpisani se dopisi ne tiskaju. Priposlana se pisma, eglasi itd. tiskaju po običnom cjeniku ili po dogovoru. Isto tako je sa prioziti. Novci se šalju poštarom naplatnicom (asegno postale) na administraciju „Naše Sloge“. Ime, prezime i najbližu poštu valja točno označiti.

Komu list nedodje na vrijeme, neka to javi odpravnictvu u otvorenu pismu, za koje se ne plaća poštarine, ako se istina napiše: „Reklamacija“.

NAŠA SLOGA

Izlazi svakog četvrtka na cijeloj strani.
Dopisi što neravnaju ako se ne tiskaju.
Nebilježovani listovi se neprimaju. Predplatit se poštarom stoji 5 for, za seljake 25 for, na godinu. Razmjerno for. 2 1/2 i 1 za pol godine. Izvan carine više poštarina.

Na malo jedan broj 5 novč.

Uredništvo i administracija nalazi se u Via Farneto br. 14.

Poučni, gospodarski i politički list.

Slogom raztu male stvari, a salegu sve pokvart. Nar. posl.

O našem školstvu u carevinskom vieću

Govor zast. Spinčića o pučkom školstvu izrečen u sjednici 11. jultija 1895. car. vieća.

U raznih kotarih je to tako podijeljeno, da bijaše u polit. kotaru Koparskom 4769, u polit. kot. Voloskom 1610, u polit. kotaru Pazinskome 5832, u polit. kotaru Lošinjskom 2798 djece, koja nisu polazila škole, jer je nisu imala, a ta djeca, gospoda moja, su najviše hrvatske i slovenske narodnosti. To se vidi iz istog godišnjeg izvještaja, i to iz broja škola, poimeince pako iz broja učitelja i razreda, koji su bili na školah u Istri. Naglasujem, da radi toga ordje spominjam školske razrede odnosno učitelje, što kolidna podneke ili broj podučavanih ne ovisi o školah, nego o razredih, koje škola ima. Na jednoražrednoj školi može biti po zakonu samo 79 ili najviše 99 učenika, a na petoražrednoj školi može se podučavati 399 učenika. Dakle velika je razlika između škole i škole. Neću, da nabram pojedine kotare radi toga, da želji visoko cijenjenog predsjednika zadovoljim, naime, da se u kratko izrazimo, ja ću samo cjelokupni broj razreda u Istri navesti; kako su u pojedinih kotarih razdijeljeni, ostavljam za drugi put.

U cijeloj pokrajini (Istri) ima 163 talijanskih 72 hrvatska, 29 slovenskih razreda na 118.000 Talijana, 140.000 Hrvata i 44.000 Slovenaca; prema tomu u redovitim školah na 118.000 Talijana 163 razreda, na 140.000 Hrvata 72 razreda (Čujte!) dakle nitl polovica prvih, a na 44.000 Slovenca 29 razreda.

K tomu dolaze još hrvatsko-talijanske i slovensko-talijanske pučke škole i pomoćne škole, kojih prije nisam pribrojio. Kod prvih moram opaziti, da se nalaze u takvih mjestih, gdje nema ili je samo neznatan broj talijanskih prebivaca, odnosno učenika; što se tiče pomoćnih škola moram sa zahvalošću priznati, da se u Istri barem nekoi svećenici žrtvuju za poduku, gdje je inače neki bilo.

Što je školska uprava u zadoje vrijeme kod nas doli učinila, mogao bih dokazati iz mnogih primjera, ali ću i ovaj moj dio razglabavanja za drugi put preputiti; danas neka bude samo spomenuto, da u političkom kotaru porečkom neima nijedne hrvatske škole prem se po zadnjem popisu pučanstva našlo tamo 11.000 Hrvata. (Čujte!)

Vlada zna već sama naći mjesta, gdje nema škole i mjesta, u kojih djeca ne bivaju podučavana materinjskim jezikom. Da imade i takovih škola, te da je prema tomu predlog proračunskog odbora i u drugoj tački sasna opravdan, proizlazi iz navedenoga godišnjeg izvještaja. (Čita.)

„Kao zapreka vrlo“ — riečka „vrlo“ dodaju je u novije vrijeme — „zadovoljujućeg napredka“ navadja se naročito: U nepoznavanju naukovnog jezika sa strane većine učenika na mnogih školah pokrajine. To je dakle jedan od uzroka nezadovoljujućeg napredka. I to piše obično — jer godišnji izvještaj potiče od c. kr. zemaljske škol. oblasti, od koje najviše, ako ne izključivo ovisi naukovni jezik, a tim i napredak u jednoj ili drugoj školi, a ja neznam zašto neodstrani ta zapreke. I ovdje ću propustiti, da navadjam primjere iz pojedinih kotara. To bi mogla također vis. škol. uprava naći. Dosta je, da se je stvar jednom potaknulo i da je visoka kuća potrebu poboljšice priznala. Moram ipak da navodem tri primjera iz novijeg doba, da dokažem, da se škol. oblasti u Primorju ne samo nisu držale zakonskih ustanova, nego nit zaključaka, koje je visoka kuća lanjske godine prihvatila. Prošle godine svakako iza zadnje škol. raspave u ovoj kući zaključila je obćina Bujoipolitičkome kotaru Porečkom ustrojiti školu u Kravici. Na to su odnorni stanovnici učinili priziv na zemal. odbor, a prepis istog poslali e k. namjesništstvu, dakle se možo reći i samomu predsjedniku zemaljske škole. vieća i to obzirom na gradnju školske zgrade i na naukovni jezik, izraziše ne naime, da ne žele talijanske škole, jer u svojim kućah ne govore talijanski nego hrvatski. Priziv je bio od zemaljskog odbora odbijen, a zemaljsko školsko vieće sistemizira o je tamo talijansku i

školu. Valjda se je ovdje ostonilo na drugi jednu molbu — koju se je sa strane nekoi poslilo, ili možda također na popis pučanstva, koji ili političke oblasti provadjaju, te pako koji bi bilo ovo mjesto, koje je uspućeno skroz i skroz Hrvati, čisto talijansko.

Dakle najprije se učini takav popis pučanstva, da se Hrvate kao Talijane prikazuje, pa se na temelju toga odlućuje naukovni jezik, bez da se obzirne na druge podatke i na prizive stanovnika dotične obćine.

Druga dva primjera iz novijeg doba naveo bih iz kotara Volosko. U Opatiji bila je sistemizirana hrvatska i talijanska škola, premda ova druga nije potrebna, i premda su stanovnici proti njoj bili. Ako samo deatorica djece govore u hrvatski i talijanski, onda nije potrebno raditi njih posebnu školu ustrojiti; neka se ur radje ondje ustroji, gdje stotine i stotine djece škole neima.

Što se tiče pučke škole u Lovranu, odgovorio sa na interpelaciju u sjednici 29. aprila. Moram ovdje konstatirati, da nije točno, da bijaše g. 1893. ili 1894, kad se je tamo ustrojilo talijansku paralelu, 41 diete talijanskog, 112 hrvatskog a 31 jednog i drugog jezika, nego točnije ja, da se je tamo našlo nakon mnogoga provraćanja i komešanja 41 diete, koje je uz hrvatski govorilo i talijanski — nepitaj me tako; — onih 31 djece, koji su se tobož služili s obadn jezika, ne bijaše, nego su svi ostali hrvatski govorili. Kasnije došlo se daljnjim komešanjem još dalje — osobu, koja ih počiniča e kasnije navesti — pronašlo se, da je broj, barem na papiru, narasao tako, da se je ustrojio II. razred, a u novije vrijeme hoće se, da se ustroji čak i tretji. Visoko ministarstvo priznaje to kao opravdano, i primjećuje samo, da stvar leži kod upravnoga sudišta. Nadam se, da će to sudište odlučiti po pravu i zakonu. Bilo je na dalje rečeno u odgovoru interpelacije, da polidnevna poduka u jednom razredu bijaše samo prolazna mjera. I to je netočno, jer ako koja mjera traje i dvie i tri godine, onda nije prolazna nego trajna.

U odgovoru na interpelaciju se kaže nadalje također, da se je u tom pogledu sva iztraživanja napustilo. A ipak bi bila iztraživanja u tom pogledu vrlo potrebna, naime kako se je došlo do toga, da se je najprije našlo 41 diete, kako se je došlo do toga, da je broj školske djece barem na papiru narasao, da se dva ili čak tri razreda potrebita. Moralo bi se iztražiti, da li zbilja toliko djece polazi školu, koliko jih je na papiru, i kakvi se napredak u toj školi postizava, moralo bi se izviditi, da li se većinu djece podučaje u materinjskom jeziku. To se nije učinilo, dakle se neodgovara zaključkom visoke kuće kao nit zakonskim ustanovam. U ostalom moram još dodati: Zašto tolika žurnost za treći talijanski razred u Lovranu. Dočim se drugim obćinama, gdje bi se moralo ustrojiti hrvatske škole, nenalaze, kako se je u ovom slučaju obćini Lovran naložilo? Da ima u Istri neupsoobljenih učitelja, te da je i u tom pogledu predlog proračunskog odbora opravdan, jasno je iz nekih primjera, koje ću navesti.

God 1891/2. bila je namještena na pučkoj hrv.-talijanskoj školi u Sišanu, kotaru Poljskom, učiteljica jedna, koja se je plaćue izrazila, da nemože podučavati, jer da djeca ne razumu. Ona je i na svoju molbu bila premještena, a na njezino mjesto bijaše neposredno poslilo je imenovani učitelj, koji nije razumio niti rieči hrvatski, na školi, na kojoj je naukovnim jezikom također hrvatski jezik. To bijaše g. 1892/93; da li se je kasnije što preuredilo, neznam.

U Rotu, kotar Koparski, je već dugo vremena namješten učitelj, koji nije usposobljen, da bude imenovan definitivnim na Hrv. škol. premda je tamo hrv.-talijanska. I u Bontzaah, kotar Porečki, je hrv.-talj. škola, gdje bijaše više učitelja zasebice namješteno, koji nepoznavaju hrv. jezika. I tako ima i drugih. Kakvi se napredak sa dobro uređenom školom i sa pravim naukovnim jezikom postizava, mislim, gospoda moja, da svi iz iskustva znadete. Ali imamo zato jako lipe primjere u Buzetu i Pazinu u Istri. Iza 110-godišnje borbe za

hrvatsku školu u Buzetu, dobilo se ju, sad je broj učenika na prijašnjoj trozrednoj talijanskoj školi spao na 80, dočim je hrvatska polazena od 300 učenika. Slično je i u Pazinu. Kakve se prave poteškoće, kad se ima ustrojiti hrvatska ili slovenska škola, pokazalo se u zadnje vrijeme u Krkavcih i u Humu, gdje su školske oblasti sa odlukom o ustrojenju javne škole, čini se, dotle čekale, dok je „Lega Nazionale“ sa svojom školom došla; a nekoi misla, da školske oblasti ili barem neki članovi ruku o ruku sa „Lega Nazion.“ u Istri rade.

Kako školske oblasti sa učitelji postupaju, razjasnit ću sa dva primjera. Nadučitelj u Lovranu tužio je radi uvriede poštenja nekoga, koji ga je odbio, da je kod izbora kupovao glasova. On je tužbu povukao, jer je tuženi imao svjedoke, da je nadučitelj kriv. Radi ove i drugih zgoda provedena bijaše proti nadučitelju disciplinarna izstraga, a kotarska škol. oblast, stalno ne bez uzroka, predložila je, da se ga premjesti. Dugo se je očekivalo, da to rieši zemaljsko škol. vieće. Medjutim se je našlo u školi i drugih manjkavosti, tako se je između ostaloga tvrdilo, da su učenici za vrijeme poduke istog nadučitelja prepisivali odurne i porugljive pjesme. Nadučitelj nije bio ipak od zemaljske školske oblasti, koja je stvar jedva usljed prizube podnečene ministarstvu bogostovja i nastave, riešila, premješten na drugu školu, nego još od zemaljskog odbora dobio odlikovanje, kakvog mislim nije još nijedan učitelj u pokrajini od njega dobio, naime imenovan ga je članom c. kr. kot. škol. vieća u Voloskom. (Čujte!) Jedan ovakov nadučitelj dakle, koji nevdvi u redu svoje škole, koji se grubo agitatorno ponaša, ne samo da ne biva kažnjen, nego biva odlikovan, i on ima da sudi drugim učiteljem, svojim kolegim! Taj nadučitelj — hoću, da ga imenujem — zove se Vilhelm Grossmann. U istom mjestu drugi učitelj, imenom Julije Miran, služio je na hrvatskom odjelu. Ovaj bijaše ljetos tečajem polugodišta sa Lovranske škole premješten, bez da se je proti njemu pavela iztraga, bez da je imao nit najmanje ljage, po svoj prilici samo radi toga, što su predstojali izbori, e da tako ne bi video što nadučitelj kod izbora čini. (Čujte!) Miran nije imao nikakve druge pogreške, nego tu, što nije izdao svoja jezika i narada, dočim Vilhelm Grossmann vriedi kao konzul talijanske stranke u Lovranu i u obće na cijeloj istočnoj obali Istre! Godajda se i niješto drugo, česa ću se samo dotaknuti. Bivaju razpisana hrvatska i slovenska, ponajviše hrvatska mjesta. Buduć učitelja manjka, u više slučajeva kompetira samo jedan. Pošto su molbenice dugo vremena ležale kod mjest. školskog vieća, kotarskog škol. vieća, zemaljske škole i zemaljskog odbora, dodju natrag na obćinu s odgovorom, da se mora mjesto još jednom razpisati, jer zemaljski odbor nije imao terne iz koje bi birao. — Dakle radi toga, što nema trih kompetenta, ne imenuje se nikoga, niti onoga, koji je prema raspisanoj obćinaj posve usposobljen. Tomu bi se moralo na kraj stati, jer inače ostaju mnogi hrvatski učitelji provizorni, a i ima jih provizornih, premda su posva usposobljeni. Što se tiče školskih lokala, to se češće veli, da neodgovaraju građevnim propisom. Moram proti tomu primjetiti, da sam kao kotarski školski nadzornik u dvih kotarih i u samih gradovih našao lokala, koji nisu u nijednom smjeru odgovarali građevnim propisom. Drugo mi je opaziti, da obstoji narebda, po kojoj bi se ponajprije siromašnim obćinama moralo koješta pregledati, obzirom na školske lokale, te bih molio središnju školsku upravu, da c. kr. zemaljskomu školskomu vieću u obće školskim vlastim u Istri tu naredbu u pamet dozova.

Ne mogu na isto, a da sa par rieči neodgovorim na ono, što je g. zastupnik Luzzatto obzirom na Trst apomenuo. Tužio se ja, da država u kulturnom pogledu nije za Talijane ništa učinila, da nemaju srednjih škola, zahtijevao je sveučilište, a i učiteljšće sa talijanskim nastavnim jezikom, i istodobno izjavio, da će on i njegovi drugovi glasovati proti staveli o Celju, jer da Slovenci toga i odviše imaju.

Gospoda moja! Što se tiče srednjih škola moram spomenuti, da država ne uzdržuje tamo nit slovenskih nit talijanskih škola. Istina je pako, da podržava država njemačke, grad talijanske škole i da se nit obćina, koja se brine za talijansko pučanstvo grada Trsta, nebrine za slovensko pučanstvo. Ona čini onu istu nepravdu prema Slovencem, koju čini država proti Slovencem i Talijanom. Što se tiče učiteljšće u Kopru, slično je i sa učiteljšćem u Gorici, postupa se sa svimi nami, koji Hrvati i Slovenci, toli Talijani, jednako, pravo i nepravo. Gospodin kolega nema dakle pravo, da se više od nas tuži na učiteljšća, a najmanje bi smio reći, da mi previše imamo, jer samo što se tiče učiteljšća smo sa Talijani jednaki.

Gospodin zastupnik je skoro u jednom uzdisaju zahtievao za Talijane sveučilište, i reko, da Slovenci toga odviše imaju, premda nemaju u Trstu ni pučke škole. Etici, tako pravdu čud imaju naši supokrajinci!

8000 Slovenaca u gradu — naglasujem — 8000 Slovenaca u gradu, bez predgrađa sa po prilici 1200 djece, koja moraju polaziti školu, nemaju škole u materinjskom jeziku. (Čujte, čujte!) Iz toga mogu uviditi gospoda, i reko, da Slovenci toga odviše imaju, premda nemaju u Trstu ni pučke škole. Etici, tako pravdu čud imaju naši supokrajinci!

Ali ja pitam, zašto je trščanska obćina ustrojila u okolici Trsta talijanske škole ili paralele, kad takve u gradu obstoje? Kad bi ove bile potrebne, naime kad bi bio dostatan broj talijanske djece u okolici, što nije, tad bi talijanska djeca iz okolice uprav tako daleko iz okolice u grad imala, kako slovenska djeca iz grada u okolice, gdje su u ostalom škola prepune, te gdje bi se morale posebna školske zgrade za gradsku djecu graditi, kad bi išlo po volji obćine.

To je opet čud pravde naših supokrajinaca. Moram kazati upravo školskoj upravi, da službena statistika god. 1897. izkazuje 52% Slovenaca a 37% Talijana u Trstu s okolicom. — Dananas po brojenju 1890. 76% Talijana 25% Slovenaca. (Čujte! čujte!) Nijedna talijanska vladila nebi bila toliko u ovih zadnjih 30 godina učinila za talijaniziranje Trsta i okolice koliko je učinila austrijska vlada. (Čujte! čujte!) Skoro sam gotov. Po računanju visokocijenjenog druga g. dra Kurza izdaje država za njemačke škole na godinu 177.000 for. Ili su to zarodi za germanizaciju, kako jih je nazvao gosp. Kurz, ili su bile tamo ustrojene, gdje druge oblasti, koje su na to pozvane, nisu htjele za Niemce ustrojiti škole. Jedno ili drugo stoji.

Ako jest pro, onda je to sasna neodgovarano. Jer vlada i uprava škole nisu zato tu, da druge narode germanizuju. Ako je drugo, ako je naime vlada ondje se za njemačke škole skrblila, gdje jih Niemci nisu od drugih faktora dobiti mogli, onda je vlada morala istu brigu i za hrvatsku i slovensku djecu ovdje imati, gdje nemaju škola u svojem jeziku. Inače je to bezprimerno strančarstvo, ali ne ona nepristranost, koja se je već toliko puta sa ministarskih klupah obećalo.

Što se Istre tiče mogla bi školska uprava na drugi način hrvatske i slovenske škole ustrojivati. U proručanju za pokrajinu Istru izvrštena je u paslovu I. pokrivanja svota 23.000 f. sa strane države. Mislim, da bi visoka školska uprava mogla tu svotu povećati, te bi se morala dati zemlji pod tim uvjetom, da upotrebi taj novac za ustrojenje škola u siromašnim obćinama, koje nisu do sada moglo dobiti škole. I drugije još može školska uprava pribići u pomoć, da Hrvati i Slovenci Istre i u obće Primorja dobjiju škole, u kojih bi se u materinjskom jeziku podučavalo.

To je § 12. državnog temeljnog zakona od 21. decembra 1847. D. Z. L. br. 145, gdje se veli, da su državni činovnici odgovorni i odgovornije temeljnih drž. zakona. Ustrojenje i urudjenje školah ovisi kod nas u Istri skoro izključivo o c. kr. zemaljsko školskom vieću, koje ponajviše sastoji od c. k. činovnika. Izvršujuća oblast je dužna proti onim činovnikom

postupati, koji u tom smjeru svoju dužnost ne vrše, i pozvati jih na odgovornost. U koliko ustrojenje škola o drugih faktorih ovisi, postoji drugi §. istog zakona, §. 11. temelj. državnog zakona, koji odlučuje, da su državne oblasti opunomoćene prisiliti, da se zakoni vrše.

Centrala školske uprave nesjete reći, da ona odlučuje u starijih pučkih škola samo putem priziva. Ona je kroz državne temeljne zakone obvezana, pozvati na red one, koji se imadu u pojedinih pokrajnima brinuti za škole, i prisiliti ih, da vrše svoju dužnost. Nećini li toga, kriva je, što se ne izpunjuju državni temeljni zakoni, na koje sa pojedini članovi iste pričelegi. (Bravo!)

Financijal. uprava u Primorju.

Govor

zastupnika dra Matka Laginje, izrečen dne 13. julija 1895. u sjednici carevin-skoga vieća.

Visoka kućo! Priglasio sam se za rieč jedino s tom nakanom, da iznesem što kraće nekoje pritužbe proti financijalnoj upravi; pošto me je jako zapala čast, da govorim na neki način kao glavni govornik — a sreća je u obće, da sam danas došao do rieči — to se uslobadjam učiniti jednu obćenitu opazku o našem financijalnom stanju.

Ovih se dana čitalo, kako se jedan dio poljskih novina teži proti tomu, što se u ovoj visokoj kući razpravlja o pojedinih mjestnih odnosajih, te — rekao bih — o osobnih skoro potrebah i željah, do čim neima ni govora o velikih pitanjih, o velikih načelih, u obće o dalekosežućih pitanjih, te da se razpravlja samo o takovih željah, koja sam netom spomenuo, ako se u obće negovori o državnom pravu.

Ova je pritužba djelomice opravdana, nu u koliko ona postoji, mora se nasuprot opaziti, da svi oni u ovoj visokoj kući, koji su uvjereni, da se mora našu monarhiju tekar na njezine naravske temelje postaviti, moraju absolutno o državnom pravu, ili bolje rekuć o državnih pravih govoriti. S druge strane moraju se tužiti svi oni, koji su uvjereni — a k tim bi morale pripadati sve stranke visoke kuće — da se neprovdaja niti obstojeće državne temeljne zakone, osobito obzirom na ravnopravnost raznih plemena i narodnostih, a to napose pogledom na nekoje narode, koji pripadaju ovoj državi. Oni moraju dakle govoriti uvijek o političkih pitanjih mjesto o velikih upravnih preosnovah. Pružite nam, gospodo moja, koje se ima u ovoj visokoj kući smatrati kao razbadačnice, preduvjeta za tih i miran razvoj u naših političko-narodnih i gospodarskih poslovih, pak samo i mi pripravni posvetiti se proučavanju velikih pitanja, velikih preosnova po naših najboljih silah.

Dok se to nedogodi moramo se naravski ograničiti na to, da u ovoj visokoj kući podnašamo tužba i pritužbe radi zastupljanja našeg narodnog jezika u raznih granah državne uprave, napose kod financijalne uprave i da navadajmo pojedine slučajeve i o drugih nespođobćinah, koje se događaju u raznih granah državne uprave, kao što ću nastojati, da dokazem u kratko i o financijalnoj upravi.

Prije, nego li progovorim o izravnih porezih, smatram svojom dužnosti, da podnesem javno jednu pritužbu, koja mi je stigla od javnog činovnika u poreznih poslovih, od jednog poreznog višeg nadzornika iz Kranjske, i koja se tiče jednog meni nerazumljivog posla. Na temelju previšnje odluke od dne 14. janara 1894. poćielilo se naredbom financijalnog ministarstva od dne 15. decembra 1894. br. 7445. nekojim činovnikom, koji su kroz 15. doćielno 20 godina u istom platjeznom razredu služili, doplataka od 100, doćielno 200 for.

Sada je stupio doćielni, a s njim valjda i više drugih činovnika, pred 1. januarom 1895. u viši platjezni razred, s kojim je pako spojen neznan pristav plaće.

Kod toga gospodina stoji dakle stvar tako, da je on služio 21 godinu, i mjesec i 22 dana u IX. platjeznom razredu, promaknut ale pred 1. januarom 1895. u VIII. platjezni razred, imao je kod svega toga dobiti, il je dobio, — ja o tom neznam, jer neimam njegove namire — samo 1400 fl, doćielim je imao u nižem platjeznom razredu 1500 for. (Čujte! čujte!) On se je proti tomu pritužio, nu kako se čini, visoko ministarstvo financijalnih naredbom od dne 20. marća t. g. br. 10520. nije zadovoljilo njegovoj pritužbi, doćielio molbi.

Ja mislim, da bi se imalo u ovom pitanju suditi na neki način po dnuh i nakanaht previšnje odluke i financijalne naredbe, što sam ih nevedo, nipošto pako po mrtvom slovu zakona.

Prakćielno govoreć, morao bi imati onaj muž u višem platjeznom razredu bar ono, što je imao u nižem platjeznom razredu.

Što se tiče poreznih posala, napose izravnih poreza to mi se valja osvrnuti na zemljariju i kućariju, koje — kako je poznato — većinom seljaci plaćati moraju, koje zastupam baš i ja na prvom mjestu. Neću, da govorim o velikih preosnovah financijalnih posala. To bi bilo uzaludno, jer preosnovom dobivamo uvijek bar pristav tereta; radi toga nećieljekom mnogo od predstojećeg uređenja katastra i od preosnove o porezu u obće.

Što bih ja hotio preurediti, to bi bile dvoje. Želim naime, da se pruži porezovnik nadzor nesamo na propisivanje poreza, već također i na poslovanje i na način knjigovodstva doćielnih uplatni, i drugo, da bi doćielni činovnik, koji pobira izravne poreze imao nešto više srca i ljubavi do pućanstva. (Posre dobro!) Tim u savezu stoji u prvoy vrsti pitanje o jeziku, kojim se ti činovnici služe.

Visoka kućo! Ja nisam nikada izjavio niti ću u mojem životu izjaviti, da bi bilo pravo i pravedno dopisivati hrvatski sa talijanskim porezovnikom ili takove mu opomene šiljati itd. Nu i obratno tvrditi ću uvijek — a do toga mora doći, jer ja to zakon — da se u Primorju sa alavanskim porezovnicu u njihovom jeziku, hrvatski dakle doćielno slovenski uređuje. (Tako je!)

To neviriedi žalibože u mnogih poreznih kotarih, napose u Istri. Neću da govorim o stvari podobije, pozvati ću se jedinstavno na interpelaciju, koju sam sa, ostalom gospodom drugoy dne 7. junija t. g. na njegovu prenzvišenost gospodina ministra financijal sa mnoštvoim prilogaht — 28 opomena iz kotara Motovunskog u Istri — upravio; njedno moram pako spomenuti, da su u tom obzirli i porezovnici dne 31. maja t. g. podneli pritužbu na visoko ministarstvo financijal, koja bijaše valjda sliedećeg dana na zapisnik uzeta.

Mi ne tražimo u tom obziru nikakvih povlastica, već jedino vršenje postojećih propisa, i oživotvorenje tih često, nu uvijek badava navedenog članka XIX. državnih temeljnih zakona o obćenitih pravih državljana.

O načinu utjerivanja poreza i pristojba uslobadjam se navesti samo dva slučaja za doćak, kako se to kod nas žalostno događja.

Jedna stranka u političkom kotaru Pula primila je platjezni nalog za izplatu neke pristojbine radi prenosa. Ona je uložila utok, ali u takvom slučaju žalibože utok neobustavlja dalnjeg postupanja, a čekati se mora rješitbu, kako je poznato godine i godine. Nakon šest do sedam mjeseci sliedila je ovrha doćielim nebijaeše jošte rješitbe na utok. Tada, pošto se ovrhu nije moglo obustaviti, platila je stranka sav iznos, neodrekav se dakako prava na rješitbu utoka, već je istodobno pospješila pismenim podnesom rješitbu utoka proti zatezanju, koje bijaše — i po mojem mnenju — posve neoppravdano. Uslijed tog pospješjenja na utok sliedila je rješitba od strane uređh za admjeranje pristojba u Trstu dne 9. novembra 1894. Br. 17.417, gdje stoji — prevadjam do rieči iz talijanskoga — da je utok postao suvišnim pošto bijaše i onako doćielni pristojba plaćena (Vedost i vrlo dobro!)

Preporučam ovaj kod nas — kako mislim — ne jedini slučaj takovog rješjenja u porezovnih poslovih njegovoj prenzvišenosti, gospodinu ministru financijal. (Zastupnik Biankini: Stranka nije imala platiti.) Ali se vodilo ovrhu i tako je morala platiti.

(Konac sliedi).

Milom bratu Ernestu
i vjerenici mu

Katicu Minak

prigodom njihovog vjenčanja dne 10. kolov. 1895.

Mili moji! . . . Krilatoy Vam nadi
Izpunjenje nadošlo je veće,
Danak zlati željkovine sreće
Svanuo Vam, da Vam žiće sladi.

Što Vas čeka? . . . Što Vam udes gradi?
Moja mišd zaman napried lieće.
Znajta samo, da i među cvieće
Težki kadšto prilipću se jadi.

Mili moji! . . . U dalj Vam je iti,
U tuđinu, bož za život biti.
Ite s mirom! Nek u domu novom
Otaca Vas mila spomen prati.
Ite s mirom — s božjim blagoslovom:
Budte sretni — budite Hrvati!
Loveran. Viktor Emin.

Franina i Jurina

Fr. Deju, da sa neć nekako pravo nećati baron Fugera.

Jur. Po čemu to sudite?

Fr. Da nekako zadnje vreme vrtoglavu kako

Jur. Ter to je njegova narada.

Fr. Brižan!

Fr. Sa još spamećojeh, kako su se ono veselili volokli Kalabregesi, kad su bili po slepariji dobili većinu va prezentanca?

Jur. Ju mane ki še nebi spamećeval!

Fr. Pak ča govore danas?

Jur. Oni deju, da šu dobili, ca šu iškali.

Fr. Tako se nesrde više?

Jur. Drugi ti, ca čes da ti se šrde. Oni žnaju i sami, da nišu za drugo, lego za penzion.

Fr. Ja da bi gu ki dat.

Jur. Neki ga ima, a ki ga nima, huje mu budi, šeše mu pamet iniet.

Fr. Ma jušto tako!

Različite viesti.

Za družbu sv. Cirila i

Metoda u Istri. Banka Buzetska „Jonah and the rolnah“ šalje 10 for. Za rodoljubnim stolom Marije udove pl. Mürzthal na Voloskom skupilo se u oći njezinog imenadna dne 4. t. mj. u družtvu njezinih štovatelja — sve samih Hrvata i Hrvatice. — svota od 5 for, 14 nvt. a to po gospodijci Z. S. na predlog g. G. Št. Nadalje skupilo se kod iste gospodje prošle zime medju igraćicami por-natim i „paka!“ svota od 1 for. 86 nvt. Uknpenova svota od 7 for. namienjuje se našoj miljenici „Družbi sv. Cirila i Metoda za Istru.“ (Tako valja, živile prave kćeri majke Hrvatske!) Gosp. Vjekosl. Pavlović daruje 50 nvt., kao ostatak od računna prigodom zabave u privatnoj kući.

Rodljanin Njeg. Velićanstva cesara i kralja Frana Josipa I. pada letos na nedjelju t. j. dne 18. t. mj. Po starom običaju pripravljaju se i letos trćsanska patrioćička družtva, da proslave taj dan obhodi, zabavami itd. itd. U predećeje proč de gradom rećena družtva sa veteranskim družtvom i glasbom na ćelu po svih glavnih oćicah, a u nećielju biti de svećana sv. misa u stolnoj crkvi sv. Justa, kojoj će prisustvovati poglavari civilnih i voćielkih oblastih, konzuli stranih država i zastupnici raznih družtva.

Naš će narod i tom prigodom pomoliti se Svevišnjemu za dragocieno zdravlje svoga uzvišenaog vladara.

Presvjietli biskup Andrija Štrk u Kastvu. Poslije odmora, kojega je presvjietli biskup Štrk probavio najviše u Koruškoj, narvatio se je za par dana k svojim u Vurljene. To par dana upotrebio je, da posjeti rod i prijatelje na Voloskom, kao i druge pute posve tiho, a ovaj put htjeo je da posjeti i svoga vrstnjaka Antuna u Turka, velećielstnoga i velezaslužnoga župnika i dekana u Kastvu. Samo ovaj bijaše obavješten o tom posjetu, i samo ovaj doćielao je presvjietloga, kad se je dopeljao, praćen prećielstnim gospodinom Vinikom Zamličem oko podneva 12. t. mj. u Kastvu. Sva trojica išli su ravno u kuću gospodina dekana, koji je plivao od radosti i kod kojega bijaše gostom također zastupnik Vjekoslav Spinić.

I koliko je presvjietli biskup tajno došao, ipak se je po Kastvu za njegov dolazak skoro saznalo. U znak radosti i počasti digla se je zastava, a mužari su grurali. Kastav nije mogao nu ino, a da kod prvoga njegova dolazka kao biskup, nepočasti onoga, koji se je u crkvi sv. Jelene kratko, koj je njegov počastni gradjanin, koji je svojedobno i kastavsku obćinu u zemaljskom saboru zastupao. koj je više godina i u Kastvu škole nadzirao, i koj je samo svojimi zaslugami došao do biskupske časti. Iza obćine je presvjietli, praćen sa imenovanimi i mnogini drugimi, koji su nu se kasnije pridružili, išao u crkvu, pak posjetio sestru pokroćitelj Vlahu, dekana, kanonika i obćinskoga načelnika, netjakinju pokojnoga župnika Jurina, ujedno i brata pokojnoga Ernesta Jelusića, kao i ovoga blagopokojnika sestru, odnosno učitelja Miroslava

Grosmana, konaćno oćca pokojnoga dra. Dukića i sestru zast. Spinićicu, udatu Karlovaris. Po svemu gradu izišlo je sve iz kuća, što bijaše doma. Pod svodom glavarstva bilo je sakupljeo mnogo ljudi, koji se presvjietloga sa srdaćnim živio pozdravili i u počast mu zapjevati. Pranjta je prema svrbi jako narasla: mjestna gospoda kapelani, obćinski načelnik, i ve obćinskih zastupnika i savjetnika, koji su se toga dana u gradu desili, obćinski činovnici, učitelji i mnogi i mnoge druge. S mnogim je presvjietli najprijanje progovorio, a razstanak pred sv. Lucijom bio je upravo srdaćan. Bog ga živi još mnogo godina!

Novi ravnatelj biskupskog konvikta u Trstu. U polusloženom listu trćsanske vladie od dne 12. t. mj. naišli smo na viest, da bijaše dignut za časti ravnatelja u biskupskom konviktu nakon opetovnih molba prećielni g. Petar Flego, kanonik stolnoga kaplaola ovdje. Na njegovu mjesto bijaše imenovan veleć. g. Hugo Masten, vrlo mladi svećenić.

Zaleć duboko, što je pred. g. Flego izrućio upravu onake važnoga zavoda, žalimo još više, što bijaše ista povjerenja posve mlada i posve neiskusna svećeniku, koji je tako rekuć i sam još do jućer sjedio na školakih klupah. Hoće se doista izvanredne sračnosti onako mladu prenzeti na slabaiša pleća onoliko dremca, s kojim je skopćana silna odgovornost.

Mužkoj podružnici družbe sv. Cirila i Metoda za Istru u Kastvu platila se za govor Eug. Kumićića od 19. dec. 1894. gg.: Vjek. Spinić, Mirko Jelusić i Rudolf Jurić od 1 kruna. Ukupno for. 1:50 i go Serod Mate, obćinski savjetnik u Serdoćih, 50 nvt. kao članariu za god. 1895.

Ženskoj podružnici u Kastvu platila je članariu za g. 1895. gdje Ujeić Kate iz Jordani kbr. 35 sa 1 for.

Mjesto savjetnika kod okrajnoga suda u Rovinju. Kod toga suda izpraženje je mjesto savjetnika i ruzpisan doćielni natječaj. Kako izvješćuje naša drugarica „Edinost“ od dne 9. t. mj. natjeće se za to mjesto samo trojica sudbenih činovnika, i to dva sudca i jedan tajnik okrajnoga suda u Rovinju. Od sudaca, koji su u VII. plaćenom razredu i koji bi imali prvi pravo na to mjesto, ne natjeće se nitko. Ako se pomislili, da se dan današnji natjeće i za nezatuoto mjesto mnoštvo molitelja, doćielim se natjeće za goruće važno i visokoo mjesto samo trojica sudbenih činovnika, to se zaista mora tražiti negdje drugdje razlog tomu nebahju gg. činovnika, koji se svojevrijolno odriću promaknoćja, za kojim inaće teži malo i veliko. Razlog tomu nemaru nazizmu u tom, što se gospodi sudbenim činovnikom neće u Rovinju, te ostaju radje ggsudci kao takovi u malenih mjestancih u pokrajini, nego li kao savjetnici u glavosiom Rovinju, gdje je činovnički život vesoma neugodan. Ovaj nebah gg. sudbenih činovnika za promaknućjem, kad se radi o tom, da im je poći u Rovinju, morati će do potakne još bolje odlučujuće krugove, da se napokon odlue za prenos okrajnoga suda iz Rovinja u Pulu, za što su se opetovno zauzeli naši državni i zemaljski zastupnici i do ćega mora prije ili kasnije doći.

Obćinski izbori u Motovunu. Sadašnjemu obćinskomu zastupstvu u Motovunu iztekao je trogodišnji rok, te ćemo imati tamo za kratko doba nove obćinske izbore. Kako nam se od tamo javlja, misle gradjani na odlučna borbu proti izvanjskomu puku, koji je u ogromnoj većini.

Sadašnji načelnik žestok je protivnik našega roda i jezika, što je pokazao na obćini i u zemaljskoj sabornici. Za njega ne mare ni gradjani, ali drže ga, jer znadu, da je odvažan i odlučan Talijan, koji neće izvanjskomu puku popustiti niti za dlaku u narodnostuom pogledu. Ako za nj nebah gradjani, već ga iz nužde drže kako da se uzme za njega naši izvanjski obćinari, koji znadu vrlo dobro, da im je načelnik najpogibeljniji narodni protivnik.

Luhko je bilo prije našemu puku one obćine, dok je načelnikovo poštenjak dr. Šuran, koji je strogo pazio, da se nikomu krivnja nedogodi i komu bijalno jednako mili koli gradski toli izvanjski obćinari. Ali danas je posve drugaće. Danas neće, da načelnik niti ćuje za hrvatski jezik, kojim se služe s četvrtine njegovih obćinara. Proti njemu dakle i proti njegovim istomišljenikom treba, da izvanjski puk stalno stupa i izbornu borbu.

Neka ga nimalo neplasi misao, kada izabere načelnikom, ako predobijo, kao što mora bar u dva tula. Bolje li koistitujti biti će za izvanjski puk, ako bude imano na ćelu ćestitoga seljaka, nego li onako zagriženoga narodnoga protivnika, kako ga imade sada.

Gospodski grōžnja i otruhovanja danas se u Istri nitko pametan ne plaši. Prošla su ona vremena, kad se je naš kmet pred talijanskom gospodom sa kla-

bukom u ruci tresao kao žbna na vodi. Današ spoznaje već i diete, da smo pred Bogom i zakonom svi jednaki. Nestalo je Boga hrvala dobe tirana i rebova, te je nastupilo višeme slobodnih i ravnopravnih državljana.

Grožnja plaši se samo kukavica, koja nezna još za svoje ljudsko dostojanstvo i koja misli, da vriedi više gospodska kape nego li kmetški klobučić.

Preporučamo dakle našim prijateljima na Motovunščini, da se dadu za dobe na posao, za predstojeće občinske izbore bez obzira na građane i na moguće poteškoće u pitanju buduće uprave.

Godišnjica blagoslovljenja zastave *Deluskega podpornoga društva u Trstu.* Dne 18. t. m. j. preclaviti će naše radničko društvo pu davnno običaju godišnjicu blagoslovljenja društvene zastave službenim božjom i popolašnjom veselicom.

U nedjelju u jutro u 7¹/₂ sati će pjevana sv. misa u crkvi sv. Antuna novog, kamo će doći članovi društva u obhodu sa zastavom i glasbom na čelu. Kod sv. mise pjevati će zhor „Slovenskega pevkega društva“. Poslije sv. mise vratiti će se društvo sa glasbom i zastavom na čelu u društvene prostorije.

Poslije podne je velika veselica u vrtu „Al Mondo nuovo“, kod koje će sudjelovati glasba i rečeno pjev. društvo. Paliti će se unjetne ognje i igrati za premijer na kugljani. Početak u 6 sati po podna.

Istarske Hrvatice dr. Anti Starčeviću. U broju od 1. agusta t. g. opisali smo posve u kratko svečanost, koju se je slavilo u Zagrebu dne 17. julyja t. g. Proslavilo je ona dana najslavnijim načinom dr. Antuna Starčevića tim, da mu se predalo dar hrvala i Hrvatice, dar hrvatskoga naroda, dom, krasnu kupa, za koju se je sabralo kamena i krna po svih hrvatskih zemljah i svuda, kuda se Hrvati kreću. Osim toga skupnoga dara, dobio je dr. Ante Starčević onoga dana i drugih darova, imenito od gospodja i gospodjica, pojedinih i više njih skupa, iz Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Bosne, Hercegovine i iz Istre. Istarske Hrvatice darovale su dru. Antunu Starčeviću časnu dobrodošlicu pozlačenu i srebrni stalak za voća, oba dara jako ukusna i tako liepa, da su uprav na čast našim dičnim Hrvatcima iz Istre. Drugo nam je ovdje iztknuti, da je za one darove dopriniole gospodja i gospodjica iz svih kotara Istre. Živile sve, živila ona, koja je to potaknula, i one dvia, koje su zaale potaknutu misao izvršiti!

Za spomenik pok. učiteljem M. Buršiću i A. Troštu pripisaoše nadalje svoje prinose sljedeća gospoda: Eranjo Stefančić, župnik 1 for.; Eranjo Blažič, umir. župnik 1 for.; Antica Svjetličić, učiteljica ručnoga rada 2 for.; Josip Svjetličić, učitelj 3 for.; J. K. iz Kopr 1 for.

Moli se onu gospodu, koja su obećala i koja kane još te stogod doposlati za podignuće spomenika pok. učiteljem, da to čim prije učine. Ti darovi ne se izvode doposlati odborniku g. Vinu Sepiću, učitelju u Juršićih p. Vodnjani. Darovateljem se srdačno zahvaljuje.

Radl uređenja granicah između obćine Velika Bukovica, politički kotar Postojna u Kranjskoj s jedne strane, a s druge između poradne obćine Studenagora u mjestu obćine Podgrad u Istri, izaci će na licu mjesta mješovita komisija, urečena od političkih oblasti u Voloskom i u Postojni. Zastupani će biti i zemaljski odbori Istre i Kranjske, nadalje financijska ravnateljstva iz Trsta i Ljubljane i napokon dotične obćine. Komisija obaviti će taj posao pomoćju zemljomjerca dne 28. agusta u 9 sati u jutro.

Iz Jelskana pišu nam o zadnjoj glavnoj skupšćini kotarske gospodarske zadruge koliko sliedi: Imali smo napokon i mi priliku, da vidimo i čejemo upravu kotarske gospodarske zadruge za sudbeni kotar podgradski, koja bijaše prije desetak godina ustranjena. Sve sadašnje skupšćine te zadruge održavale se što u Podgradu, što u Materijah, pak bijaše svakako opravdana naša želja, da jednom i mi vidimo sakupljene zadrugare i da čejemo izvješće o djelovanju zadruge. Da bijaše više mara i brige za nas obćinare od strane onih, kojim smo toliko puta izkazali naše povjerenje i koji bi nam morali prednjačiti u svemu, što je dobro, koristno i pušteno, imali bismo bili i do sada po koju skupšćinu zadruge ovdje, al ovako, dok se naši kolovođje obćiru na to, što će reći g. N. ili g. M. izvan obćine, došlo moramo biti zadovoljni, da je do sada prošlo i ovako. Prvu nedjelju tekućeg mjeseca počastio nas je odbor naše zadruge, došav ovamo na čelu zadrugara, te pridivši ovdje glavnu skupšćinu. Iz čitavoga sudbenoga kotara došlo je amo zadrugara, nu uvijek ih bijaše svakako iz naše obćine. Skupšćinari sakupiše se u kući našega čestitoga lekra.

Sve točke dnevnoga reda zanimale su nas mnogo. Iz pojedinih izvještaja doznali

smo, što, kako i koliko je uradila naša zadruge tečajem minule društvene godine. Korisnih nauka i dobrih savjeta, što smo ih na skupšćini čuli i dobili, nećemo tako lahko zaboraviti. Potrebni smo doista i dobrih savjeta i korisne potuke u svih strihah gospodarstva.

Poslije glavne skupšćine razdijeljeno bijaše medju zadrugare gospodarskoga orudja u vriednosti od kakvih 200 for. Samih plavoga razdijeljeno bijaše dvanaest, čim se je zadovoljilo velikoj potrebi i vručoj želji naših zadrugara.

Poslije bijaše svo svršeno, nastali smo se na prijateljski razgovor kod čuše istarskoga vina. I taj smo se opetovno zahvalili vriednomu odboru naše zadruge za njegovo neumorno djelovanje u obće i napose za to, što je zadoreljivo našoj davnoj želji, saznavši ovdje glavnu skupšćinu, koja neće ostati — ako Bog daše — bez obilata ploda. Jošte jednom izričano sl. odboru srdačno hvala, molcići ga, da nas ni u buduće ne zaboravi.

Posebni vlak za Prag. U bijeloj Ljubljani ustanovio se posebni odbor, kojemu je na čelu poznati slovenski redoljub gosp. Ivan Hribar, i koji priredjuje posebni vlak na narodnopsima izložbu u Prag. Vlak će krenuti dne 1. septembra iz Ljubljane put Beča i dalje, a sve do Beča i u Beču primati će izletnike.

Kto liepe prilike svim onim, koji imadu nešto novaca i vremena, da posjete maticu češkoga naroda, zlatni Prag i narodnopsima izložbu, kojom se punim pravom ponosi češki narod.

Nova poštaneka sabiraonica Dne 15. agusta otvara se u Štarni u Istri nova poštaneka sabiraonica. koja će obćiti sa poštanekim uredi u Bujah i Oportju putem dnevnih raznašaća listova između Bujah i Oportja.

Popravak. U govoru o obrtnih školah g. zastupnika Spinečića, što smo ga priobćili u zadnjem broju, gdje se spominje Volosko-Opatlju, Moščenicu, Bersče i Lovran, ima glasiti „iztočne“ obale, a ne „zapadne“, kao što je pometnjom tiskanu.

Cres početkom kolovoza. Obično iz ovih strana riecko se stogod žuja, van stogod u vrijeme izbora, te četo odmah, veleučeni gosp. uređivčice, pomisliti, da nam se nejakak izbori premiti ili su se već izvršili. I zbilja nećete se previrati. Kod nas u razpisani okružnici obćinski izbori za iztipivše zastupnika. Na čuše cilu stvar. Kad se je biralo novo zastupstvo, kojemu neima niti godina dana, odlučilo su bili i vanjski stupiti u borbu, te su zadnji čas od toga odustali. Po našem mneniju nisa u tom ni najmanje pogriješili, jer ako se pomisli, da je sav vanjski puk bio odlučio ići glasovati, pak u zadnji čas, a vidiv, da za taj put nebi još ništa bio uradio, sasvim složeno je odustao od sudjelovanja i tim je očito pokazao, kako je medju sobom dobro uređen, a to je pokazao i kod posljednjih izborah za pokrajinski sabor. Birali su dakle obćinsko zastupstvo sami Cresani. Kako je poznato, borilo su se dvie stranke: vlastelska i mornarsko-kopačka. Pobjedila je ova posljednja. Nastalo je veliko veselje medju mornari-kopački, ta hvala Bogu nakon toliko vremena ča i oni jednom vladat svojom obćinom. Odlučili izabrati za načelnika gosp. dr. Frana Coglevinu ili starinom Holjevina, kako ga i sada u Cresu zovu, budući kopački sin. Dr. Holjevina šiljao njemu još iz Beča svoje ljubezne poude i preporučivao im se, akoprem još nalazeci se u državnoj službi, te kao takav bi i izabrao, to je tek kao izabrani načelnici dobio mirovinu. Jesu li ga mogli kao takva izabrati za načelnika ili ne, to nek odluču oni, koji se bolje razumiju u zakon. Došao u Cres, gdje ga njegova stranka dočekala kao spasiitelja. Hvaliti se vanjskomu puku, da takva načelnika još nije bilo, da će od sada unapriediti čit med i nuleko itd. Vanjski puk samo nepozudano žlina glavom i čeka, što će biti kasnije. Došli izbori za pokrajinski sabor. Naš Holjevina, čovjek bez narodnosti, kako se nam izrazio, najjednom počeo odlučno agitirati za talijansku stranku, ili kako njeki kažu, potajno sam za sebe i šiljati svoje ljude po vanjšćini. Nu vanjski osvješteni nisa se dali više prodavati kao prije za *fjorin*, te su, kao što je poznato, tako slajno pobjedili, kako još nikada u Cresu, dočim je za šarenjačku stranku glasovalo samo nekoliko *Orlečana*. Sad je Holjevina htio svoj jal izkalkiti na vanjskomu svećenstvu, prem je i Holjevini još malo manjkalo za promisit, te je dopače već i propovjedao u ceskoj crkvi. Prvi mu došao na zub lubeničci upravitelj. Tužio ga na biskupiju u Zagrebu, na kapetanat i na sud. Državno odvjetništvo počelo činiti predizvide, te je bio isti dvoja puta pozvan na sud. nu buduć se osvjeđovalo o nevinosti istoga, to je odustalo od daljnega progona. Al našemu g. načelniku nečijelo se mirovati. Kad nije ništa mogao učiniti proti jednemu, tuži on na biskupiju sve ovdje svećenstvo sa cnom kleretom, kakve nebi nijedna čestita osoba izmislila, koja od rieči ča rieči navadja: „*P' episcopatum p'ribuitante, p' ignoranzu p'it supina e lo strazio p'it scandaloso di gran parte dei curati foresi ... riasumento si può offer-*

mare che l'ubriachezza, il concubinato, usura, il gineco sono i vizii predominanti fra i preti aziosi nelle curazie foresi.“ Naš dobi biskup na tu gujusnu klevetu ostao je zabudjen, te pozvano svećenstvo na opravdanje zbog tako teško osude. Svećenstvo se je pred svojim duhovnim poglavarom opravdalo, što nije bilo ni najmanje teško, al buduć se je načelnik Holjevina hvalio vanjskomu puku, kako mu je on kod biskupa ocrnio njegove svećenike, a i samo svećenstvo je uvidilo, da mu ovaj put nije dostatno opravdati se kod svojih duhovnih poglavara, podiglo je proti Holjevini tužbu kod c. k. s. u. Imali smo i do sada uvijek zaćeniko narodne protivnike, da sada nisa bili nikad politički prijatelji, al barem nisa tako nizko padali, te su gledali u svećeniku svoga političkoga protivnika, nu inače su ga znali častiti kao izobražena čovjeka. Nadamo se, da će c. k. sr. sud pokazati svu svoju strogost, jer ovdje se ne radi o prostoj uvriedi privatnika, već o cielom jednom stavu kod važnih javnih službenika.

Nu načelniku Holjevini nije bilo dosta tako vriediti vanjsko svećenstvo, već nije dao mira ni istim svojim sugradjanom, te se je bajednom odreklo šestnaest obćinskih zastupnika, buduć nije moglo više podnašati njegove prezenzitosti. Pristojnost je zabježavala, da se odreče sam načelnik, buduć mu je preko polovice zastupnika izkazalo nepovjerenje, jer se to događaja kod svih prosvjetljenih drugih, al da i naš šijor *Francuško* nemali tako. Zna on, da ga dragutij nebi zapalo načelnikštvo, s toga on stoji tvrdo, gdje je, pa nek se radje bira novih šestnaest zastupnika.

Hoće li vanjski ovaj put stupiti u izbornu borbu? Neća. Za sada još nije došlo njihovo vrijeme, ali i onako isti Cresani misle izabrati zastupnika, koji su navršili 60 godina, ta koji će se opet odreći časti kod prve obćinske sjednice, da tako prisile političku oblast na razpust obćinskog zastupstva i da se na novo bira, u koje stalno Holjevina neće više ući. Kad budu izbori svršeni ili ako bi se stvari u čem promjenile, nastojati će vas o avazu točno obavjestiti. Imao bih toga još mnogo o naših nevoljnih pisati, nu pustiti ću do bolje prilike.

Iz Medulina pišu nam 8. t. m. j. Osobitih novosti nemamo ovdje, al je dobro, da se štošta zabilježi, što bi nam moglo služiti za buduća vremena.

Kod posljednjih izbora za zemaljski sabor mi slobodni i neodvisni Medulinci nismo sudjelovali, jer smo znali, da je za svađa uzalud boriti se proti nasilju i nepravdi. Odavle prošli su u Pulu u kočiji podprepnice puljskih odmetnika, kojim prezimena svršavaju još uvijek na č, makar ih oni pisali sa *ch*. Sav puk je prezirom gledao na te trubasare, kojim je stalo više do mastne večere, nego li do dobrog glasa. Na čast im bilo!

Našim župnikom menovan je bio župopravitelj g. Jadre Bylica, a u susjednom Lijžanju ona naša vriedna perjanica, naš dičnici Luka Kirac. Naš novoimenovani g. župnik rekao je u nedjelju poslije svoga imenovanja liepu prodku, koja će nam ostati dugo u živoj pameti. Kao slobodni i neodvisni ljudi hvalimo svako dobro djelo, dočim smo bilo od koga, pak tako priznajemo rado i g. župniku zaslugu za onu liepu povjodiv.

Nedavno pružila mi se prilika razgovarati sa jednim liečnikom talijanske narodnosti, te držim za vriedno, da se nešto iz toga razgovora zabilježi.

Taj gospodin priznao mi otvoreno, da neodborava podnišno kompromis talijanske stranke u Puli sa mjestnom ces. k. mornaricom. Priznati mora svatko — reče on — da postoji hrvatska stranka u Puli i u okolici, te bi bio naravniji i korisniji kompromis između Talijana i Hrvata, nego li ovaj prije spomenuti. Mi se doista moramo boriti jedan proti drugomu, ali gdje se nalazi uz nas treći, koji je jednemu i drugomu pogibeljan, taj bi morala prestati naša međusobna borba.

Zar mogu naš Talijani — reče dalje g. liečnik — slaviti na ovaj način kakvu pobjedu kod obćinskih izbora? Mogu li oni kazniti, da su u Puli pobjedili kakvu stranku? Nipošto! Ta kto nije slep, mora viditi, što smo mi Talijani u Puli izvojevali, od potle obstoje kompromisi sa mornaricom. Ova je proturalva u obćinsko zastupstvo polovicu svojih činovnika; sada imade već i svoga savjetnika a nije bez dvojbe daleka budućnost, kad će imati u svojih rukah većinu zastupstva. Zar je to pobjeda naših puljskih politikaha? Dodje li jednom mornarica do većine u zastupstvu, imati će svoga načelnika a uredovni jezik neće biti ni talijanski ni hrvatski, već — njemački. Tužiti ćemo se tada mi Talijani Bogu i djavlu, ali će nam svatko pametan reći, da nam dobro stoji. Izpuniti će se stalno — neopamete li se na vrijeme naših kolovođe u Puli, ona poznata naša

fra due litiganti il terzo gode“ (medju dvojicom pravdaša, uživa treći.)

Tako taj uvidijavni Talijani, a mi damo ovo na razmišljanje onim, kojih se tiče.

Alfrijub.
Iz Rieke nam pišu: Gosp. uređivčice! Zaisto Vi čete se čuditi, da nakon toliko vremena opet Vas molim za malo prostora u Vašem čienjenom listu, da Vam dva redka iz ovog takozvanog bisera pošaljeme. Više sam putz hotio, da Vam se stogod potužim ili pohvalim, ali videdi Vas list vazda natrpan u svakom broju, misljah, da madjarske stvari mogu i počekati u istarskom listu, kada se bitai interes Istre pretresavaju.

Pomno smo odavle pratili smutnje za dvojezične tabele, razpust sabora, nove izbore itd. Za malo smo se (oprosti Bože) i ufali, da će Vam vlada biti prijazna iza onih događaja u saboru i izvan njega. Mi smo ipak znali, da Vi ne tražite vladino prijateljstvo, jer ona mora biti nepristrana, ali smo znali, da Vi ne želite nu vladinih činovnika nepristranost i pravicu.

Kako je bilo kod izbora, Vi to najbolje znate, a mi Vcs nećemo povući za vlnse, da Vam list ne zapljena. Toliko ipak vajda smajemo reći, da je ovdje do skrajnosti iznenadilo ono dvočlono pisanje poluslužbenih njemačkih i talijanskih novina za razpusta sabora, za i poslije izbora. Bože mili, kako mogu biti tako prevrtljivi, nestalni, smišnii!?

Kada su novine, nam protivne, vidjele mlitavost poluslužbenih novinara, onda se one obrabile i razvile strašnu agitaciju, kakvoj nema para i tu odredile (kako se je ovdje govorilo med Istro-Talijani), da se na svaki način ima sabor očistiti hrvatsvata. Mi znamo, da su oni to govorili, da sami sebe brabro, jer su predbro znali, da iz te munke na bude kruha, da će prije ili poslije odzvoniti njihovom gospodstvu. Bojali se, da je već došla hora, te su privrženici odavile, iz Trsta i preko mora, pošli u izbornu bitku, u kojoj su jelva pridržali svoje pozicije. Ovi ovdje Istrani i šarenjaci se tuža na nekoje tvođe nepravice. Tuže se Madjarom, da je Vaša vlada proti Talijanom itd., a Madjar jim vjeruje.

U ostalom ovi Istrani u sebi zadovoljni tim izbornim uspjehom uprav onoliko, koliko smo mi nezadovoljni, znajući, kojim nepravice ste bili žrtve u zapadnoj Istri, gdje živi onaj hrabri naš puk, koji pravo zaslužuje, koliko ikoji. da bude zastupan po svojih ljudi na svojem saboru.

Stara je rečenica, da se Hrvate nagradjuju onim, čim se druge narode kazni, a za sada je još tako, zato to pušćam na stranu.

Naš tako zvani biser treba priznati, napreduje. Vlada gradi palaču za gubernera, u kojoj je toliko naših ljudi zaglavilo, bez da bi se koga pozvalo na odgovornost, kako sam vas već obavjestio. Na Brajdi, na Plase, na Mlnki sagradilo se mnogo kuća i palača, ali do toga nebismo bili došli, da se nije Sušak toliko razvio na štetu Rieke. *Adrija* gradi veliku palaču na zemljištu trga Elizabete kod gubernera. Na Sušaku još se gradi kućah, veliku gimnaziju hrvatsku, ali naši su joj mjesto na vrh Sušaka, da bude što više odaljena od Rieke; baš hrvatska gimnazija a la madjaroni. Sve napreduje, ali je to za nas prividan napredak, jer svatko zna, koliko će korist crpiti iz svega toga Riečani u obće, a Hrvati napose. Riečana zamjenjuje čifut sa svojimi spletkami, Hrvata zamjenjuje ili bar želi zamjeniti Madjar, u čem se ovaj vara, jer naše Primorje će ostati vazda hrvatsko.

U Cirkvenici Madjari grade veliki *Hotel*, jer su u vladajućih krugovih ozbiljno odlučili trošiti dok se Cirkvenica ne podigne na stepen Opatije. Da će do toga doći, nitko nevjeveru, ali da će se pokušat raznaroditi primorje, to je faktum. Da nismo osvješdoćeni o žilavosti, radnosti i patriotizmu našeg primorskog pućanstva, sa ovimi pojavi, crna bi nam se predstavila budućnost za hrvatsku narodnost Sušaka i ostalog primorja. Narod treba, da se čuva podlih ljudi a la *Palina* i družbe, koji su se bezuvjetno stavili, da služe madjarskoj ideji u primorju. Tim ljudom Madjari su prijazni, njim se klanjaju i njim idu u prilog, ali iz srca jih mrze, a time više jih moramo mrziti mi, jer su se do jučer a nima bratili. Isti oni od vazda raznarodjeni Riečani onakve ljude mrze, i baš je nedavno jedna novina kritizirala postupak dr. *Pallue* pak svršila sa riečmi: *Da tko je bio kadar osvestiti braću, su kojim je vojevao toliko godina, da je kadar to isto učiniti sa novini prijatelji, kada bi njemu to koristilo donosilo.*“ U tih riečih naima ništa novoga, sve je to poznato, ali pod plaštom mogućnika može se napredovati i bez karaktera. Do vidova!

R o k a c.

Književnost.

Materin blagoslov, igra v treh dejanjih. Spisal Anton Klodič-Sabladoški; 40. snopič „Slovaške knjižnice“, koju urejuje in izdaje And. Gabršček v Gorici. Cena 18 kr.

Ovu je „igru“ posve preradio g. pisac te će dobro doći našim dramatičkim, osobito diletantskim društvom, kojim ju i preporučamo.

Listnica uredništva.

Gosp. „Emin“. Koliko nam bude moguće, drage tvoje živio!

Prijatelj S. Ona osoba ima doći za kuji dan amo, pak ću ustmeno opraviti. Otkradar i pozdrav!

Gosp. R. K. J. u Z. Knjiga nam je stigla! Ljepa vam hvala i živio!

Gosp. dopisniku s otoka Cres: Izvolite samo; nas nareku nikakvi osobni obzir; gdje so radi o nare dnem spasu, taj moraju izčiniti osobni obzir. Živio!

Jeftino! Jeftino! Jeftino!

Plemeniti rakovi

tustimi, širokim nožkama, živi, jamstvom franko pošt. pouzetaje kao pošt. pošiljke:

120 kom. Za jahn	2 for.	—	—
90 „ Srednji Tf.	2 „	50 „	—
60 „ Ogromni Tf.	3 „	50 „	—
50 „ Hochsole	4 „	25 „	—
40 „ najveći kao Hummera	5 „	—	—
200 „ Satskrub.	2 „	—	—

Ef. Müller, Buczacz,
Nr. 448, Galicija.

Perje od guške bilo ko snieg, mehko, novo, fino otrebljeno funta M. 2-20, neotrebljeno M. 1-40 franko i prosto od carine, razpošilja

Ef. Müller, Buczacz,
Nr. 448, Galicija.

FILIJALKA

C. kr. priv. avstr. kreditnoga zavoda

za trgovino in obrt v Trstu.

Novci za vplaćila.

V vrada, papirjih sa	V napoleonih na
4-dnovni odkaz 2 1/2%	30-dnovni odkaz 2%
8- „ „ 3 1/2%	3-mesečni „ 2 1/2%
30- „ „ 3 1/2%	6- „ „ 2 1/2%

Za pisma, katora so morajo izplaćati v sodanih bankovnih avstr. volji, stopijo novo obratno tako se v krepost z dnem 4. februara, 8. februara in odnosno 2. marca t. l. po dobitih ob javah.

Okrožni oddel.

V vrada, papirjih 2%, na vsako svoto.
V napoleonih brez obresti

Nakaznice

za Dunaj, Prago, Pešto, Brno, Lvov, Troparvo, Beko tako za Zagreb, Arad, Bielitz, Gablou, Gradoo, Hermanstadt, Inesovt, Celoveo, Ljubljana, Linz, Olomov, Rotenbergo. Naaz in Solnograd. — brez troškova.

Kupnja in prodaja

vrednosti, diriz, kakor tudi vnoženje kuponov 24-22 pri odbitku 1% provizije.

Predumji

Sprejemajo se vsakovrstna vplaćila pod ugodnimi pogoji.

Na jamstveno listine pogoji po dogovora. Z odprtjem kredita v Londonu ali Parizu, Berlinu ali v drugih mestih — provizija po pogodi.

Na vrednostni obresti po pogodi.

Vloziki v pohranu.

sprejemajo se v pohranu vrednostni papirji, slat ali srebrni denar, inozemski bankovci itd. — po pogodi.

Naša blagajna izplaćuje nakaznice narodne banke Italijansko v italijanskih frankih, ali pa po doznem kursu.

Trst, 31. januarja 1894. 2-24

Svi strojevi za gospodarstvo

Peronosporna štrcaljka slična Vermorela

Samostalna peronosporna štrcaljka sa sisaljkom zračnog pritiska,

Vinske preše svakovrstnih načina.

Preše za masline, preše sa hidrauličnim tlakom,

Poboljšanje drobila

Pivničarsko orudje, vinske sisaljke, vinske cievi

Preša za seno i slamu.

Ljustilo za kuruzu, Čistilnica za žito

razpošilja uz jako snižene cijene uz jamstvo i na pokus

IG. HELLER, WIEN (BEČ)

II/21 Praterstrasse N. 49.

Obširni katalogi za badava i prosti svake poštarine.

Preprodavacii se traže.

Preporuča se stroge pažnje kod kupovanja istih strojevah od patvorenja.

Jakob Štrukelj, Trst

ulica Caserma br. 16, ulaz Piazza Caserma (naproti velikoj kasarni).

Prodaje po nerijetko niskim cijenam svakovrstne i englezke dvokolice (Bicyklo).

Wolverhampton (Englezka). 3-50

Dvokolice „Adler“ svjetskoga su glasa uporabljaju se kod njemačke vojske. Jamci se za svako kolo 12 mjeseci, tko nezna voziti, nauči se ga bezplatno.

Pošila se u pokrajine i na svo kraje.

Aite & Zadnik-Trst

Via Nuova na uglu S. Lazaro,

preporučaju si obćinstvu svoju trgovinu manufakturom robom. Na skladištu nalazi se posve nova roba, kako za ženske, tako za mužkarce i djecu. Veliki izbor platna, pamuka, rublja, rubnaca vunenih i svilnatih. Velika zalaha svih potrebah za šivalje i krojače. U zalahi nalaze se također vrpce svakojuke boje, te se dobivaju i hrvatsko-slovenske trobojnice. Napose se preporučaju cieni. gg. učiteljicam u mjestu i okolici za sve školske potrebštine ručnoga rada. Uzorci se šalju na zahtjev franko. Govori se hreatski i slovenski.

U LJEKARNI

EDETOMAJA

u Zagrebu, Ilica broj 12

dobivaju se osim svih ostalih lijekova nekoi obće prokušani i vrlo koristni, osobito preporuke vriedni lijekovi:

Mazilo proti kostobolji ili protinu, rheumatičnu, kašljanu i trganju u kostih. ukocenosti ili grčevom u žilah, boli u kukovih i križicah, kostenom nogaću, probadanju, svakovrstnim nazebam. — Cijena 80 nvč.

Sladka voda za kašalj ili breh i za psra, kojim se lieči kašalj, prehlada ili katar u prsih, plućih, teško disanje, promuklost u grlu, sijpljivost. — Cijena 80 nvč.

Pojačeni željezoviti sirup djeluje proti slabosti, bjedadi, skrofaloznosti, podbulosti, djetinjoj križjavosti, ženskim bolestim, slabokrvnosti, nemodi. — Cijena flašici 1 for.

Pojačene švedske kaplje ili švedska životna tinktura (Lebensessenz). Ovim se glasovitim sredstvom očišćuju krv i zlatenica, popravila i okrepljuju želudac i ublažuju glavna bol, oblačkava teginju ili mučnina, žiera napuhlost i vjetro, odklanja se bol u žilici, želudačne grčeve, žučica, groznica ili simonca, zavijanje ili griznja u truhbu. Tko ovu toli korisno djelujuća švedsku tinkturu redovito pije, sačuvat će si zdravlje, tjelesna snaga i zapriječiti razne bolesti. — Cijena flašici a naputkom 50 nvč.

Prah za blago ili za marvu, koji svakomu osobito za konje i voluve gospodaru preporučam za konjski kehi i kašalj, za volove, krave i svinje, za lagano čišćenje, za obješavanje želuca i probave, kada blago neće rado žderati, pa se napuhuje. Krave daveju od njega više i boljega mlička, konji postaju žilji i jači. — Cijena jednoga omotu 45 nvč.

Švajcerske pilulice, najjagurnije sredstvo za čišćenje i sčćenje i snazenoj želuca ili štomaka i crieva, za otvaranje, proti zapeklini, navalni krvi u glavu i psra, tromosti ili težini. — Cijena škatuljici 70 nvč.

Mazilo za blago osobito za konje i voluve proti kašljanju, ukocenosti i oteklini posije težkoga napora, za obješavanje i okrepljivanje žila i žirava. — Jedna flaša 80 nvč.

Antiseptična voda za usta i zube sačuvaju se u tubi od kvarenja, zapriječuje i ublažuje zubobolja, učvrćuje meso oko zubi, razričkavaju usta, uklanja neugodan vonj. — 1 flaša 60 nvč.

Fine parfume, mirisave vodice, razne pomade i boje za farbanje kose, da sieđe kose poerne, fine sapune, praške za gospodje, sredstva za poljepšavanje: praške za čišćenje zubi, tjestine za zube, od kojih zubi pobjeljuju.

Spuzve za umivanje, kefice za zube.

Razne sprave iz kaučuka, bandaže, povoje za rane, pojase, kirurške sprave.

Ruskoga čaja, finog Jamaika-Ruma, Malaga-vina, franczckoga Cognaca.

Zalaha mineralnih voda.

Sve po novinah oglašene medicinske specijalitete.

Tko naruči za pet forinti vriednosti, plaćam sam poštarinu.

3 zlate 15 srebrnih kolajni 12 častulih in priznanih diplomov

Vorstvona Fran Iv. Kwizda

KWIZDE znakma.

Kornelburški ređalni prašek za živno.

Dietiški sredstvo za konje, rogate živali in ovce. Rabi se od 40 let v mnogih bivstih, kadar žirina stiva teko, ako slabo prebavlja, da se poboljša mleko in pomozi mleko pri kvačah.

Cena: 1/2 škatuljici 70 nvč., 1/4 škatuljici 35 nvč.

Glavna zaloga Kreis Apotheke Kornelburg pri Dunaju.

Dobiva se u svih lekarnah in trgovinah z mirodijami v Avstro-Ogareki.

Pazite blagovoljno na korajno srebrnca znakma in zaštitilno rečno KWIZDE Kornelburški ređalni prašek za živno.

II.